

Yttrande

Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet

2024-10-09

Ärende 13

Yttrande angående – Remiss från Socialdepartementet - Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16)

Yttrandet

Det rödgröna styret i Göteborg ser stora behov av fler insatser från det offentliga för att möjliggöra en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. Barn och unga behöver fler möjligheter att delta i fritidsaktiviteter och föreningsliv, oavsett var man bor och vilken socioekonomisk bakgrund man kommer från. Staten bör i högre grad bidra till jämlika uppväxtvillkor och jämlik hälsa.

Det finns däremot tveksamheter kring att ett fritidskort är det bästa sättet att genomföra sådana satsningar på. Det finns stora behov av ekonomiskt stöd direkt till föreningslivet, som bärs upp av ideella krafter. Detta skulle kunna genomföras utan att skapa krångliga administrativa processer och register som föreslås i denna utredning. Det finns också många sätt att stödja ekonomiskt utsatta barnfamiljer på för att i högre grad möjliggöra en aktiv fritid, till exempel att höja barnbidrag eller bostadsbidrag.

De risker och konsekvenser som lyfts i Göteborgs stads yttrande behöver övervägas noga, och vägas mot andra tillvägagångssätt som stödjer barn och ungas fritid och hälsa.

Yttrande

2024-10-04

Nr: 13 SLK-2024-00712

Yttrande angående – Remiss från socialdepartementet – Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16).

Yttrandet

Sverigedemokraterna i Göteborg är positiva till ett statligt stöd, som syftar till att stödja barn och ungas möjlighet till en aktiv och meningsfull gemenskap med andra. Vi ser dock en rad tveksamheter till om fritidskortet, såsom förslaget är utformat, kommer ge de effekter som är tänkt. I synnerhet för barn och unga i socioekonomisk utsatthet samt för barn och unga med funktionsnedsättning. Grundidén kan verka välmenande, men förslaget riskerar att bli en ogenomtänkt reform.

Idag finns det redan omfattande stöd från både staten och kommunerna för att underlätta barns deltagande i fritidsaktiviteter. Föreningslivet i Sverige har byggts upp genom decennier av ideellt arbete och starka demokratiska strukturer. Via existerande bidragssystem, som handläggs på lokal nivå av föreningar och kommuner, säkerställs att resurser når de föreningar och verksamheter som behöver dem mest. Det finns redan välfungerande stöd till fritidsaktiviteter, även för de mest ekonomiskt utsatta familjerna. Ett fritidskort som distribuerar pengar jämnt över alla barn, oavsett behov, riskerar att undergräva dessa system och resurser.

Barn från ekonomiskt utsatta familjer har redan idag möjlighet att få stöd via försörjningsstödet för att delta i fritidsaktiviteter. Att ge samma summa till alla barn, även till de som redan deltar i flera fritidsaktiviteter och har god ekonomi, riskerar bli missriktat. Dessutom riskerar fritidskortet att gynna större, välorganiserade föreningar som redan har resurser att skala upp sin verksamhet, medan mindre föreningar och verksamheter i socioekonomiskt utsatta områden inte får den hjälp de behöver. Fokus bör ligga på att stärka det befintliga föreningslivet, inte på att införa ett parallellt system som riskerar att snedvrider resursfördelningen.

Det finns en risk att privata aktörer ser fritidskortet som en affärsmöjlighet snarare än ett sätt att främja meningsfulla fritidsaktiviteter för barn och unga. För oss strider detta mot den långsiktiga idén om att ideella föreningar och samhällsengagemang ska vara grundpelarna för ungdomars fritid.

Yrkande
2024-10-04

(KD, M, D, L)
Ärendenummer SLK-2024-00712

Yrkande angående – Remiss från socialdepartementet – Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remissen Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull gemenskap med andra (Ds 2024:16), i enlighet med texten under rubriken ”Yttrande till Socialdepartementet”, översänds till Socialdepartementet.

Yrkandet

Yttrande till Socialdepartementet

Göteborgs Stads yttrande över Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16)

Samlad bedömning

Göteborgs Stad är positiv till ett statligt stöd, fritidskort, som syftar till att stödja barn och ungas möjlighet till en aktiv och meningsfull gemenskap med andra. Göteborgs Stad välkomnar därför regeringens initiativ att införa Fritidskortet. Initiativet har potential att skapa ett jämlikare samhälle där barnens tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och föreningsliv inte begränsas av familjens ekonomiska situation.

Behovet av ett fritidskort för barn och unga

Fritidskortet riktar sig till barn och unga mellan 8 och 16 år och ska underlätta för dem att delta i fritidsaktiviteter, oberoende av familjens ekonomiska förutsättningar. Det finns studier och rapporter som visar att barn slutar delta i aktiviteter eftersom de inser hur aktiviteterna påverkar familjens ekonomi. Ett riktat ekonomiskt stöd som endast kan användas för fritidsaktiviteter minskar konkurrensen med andra hushållsutgifter som mat och boendekostnader, vilket är en positiv aspekt.

Det finns flera allvarliga utmaningar kopplade till barns fysiska och psykiska hälsa. Barns motorik och kondition har försämrats kraftigt under de senaste decennierna, vilket kan få långsiktiga negativa effekter på folkhälsan. Studier visar också att svenska barn är de mest stillasittande i Norden, vilket ytterligare förstärker behovet av insatser som främjar fysisk aktivitet. En stor del av barnens vardagsmotion, som att gå eller cykla till skolan, har minskat dramatiskt de senaste åren.

Vi ser också en ökning av sömnproblem bland unga, vilket är nära kopplat till skärmtid och fysisk inaktivitet. Denna utveckling är oroväckande, eftersom brist på sömn kan leda till allvarliga konsekvenser, som en kraftigt ökad risk för depression.

Fritidskortet bör vara enkelt att använda och tillgängligt för både vårdnadshavare och föreningar. För att minska bördan för ekonomiskt utsatta familjer ska systemet vara utformat så att föräldrar inte behöver ligga ute med pengar och begära återbetalning i efterhand. En digital lösning, exempelvis i form av en app som fungerar som en "rabattkupong", är att föredra.

Göteborgs Stad stödjer förslaget om att införa ett differentierat fritidskort, där barn i ekonomiskt utsatta familjer får ett högre belopp än andra. Detta skulle säkerställa att stödet når de barn som behöver det mest, vilket ännu inte har prövats i andra länder som infört liknande system.

Göteborgs Stad ser positivt på de förberedande åtgärder som regeringen redan har vidtagit inför införandet av Fritidskortet, såsom det stöd som tilldelats Riksidrottsförbundet, Svenskt Friluftsliv, Kulturrådet och MUCF för att stärka och tillgängliggöra verksamheter för barn och unga. Dessa insatser bidrar till att säkerställa att fritidsaktiviteter når fler barn och unga, inklusive de med funktionsnedsättningar.

Utöver Fritidskortet finns det även andra kompletterande åtgärder som är värda att uppmärksamma, såsom regeringens satsningar på ett nationellt hälsoprogram för barn och unga, samt den ökade användningen av fysisk aktivitet på recept (FaR). Dessa åtgärder kompletterar Fritidskortet och kan tillsammans bidra till en helhetssyn på barns hälsa och välbefinnande.

Fritidskortet är ett välkommet initiativ som kan bidra till att minska ojämlikheten i barns tillgång till fritidsaktiviteter och samtidigt främja en mer aktiv och hälsosam livsstil. Det är viktigt att reformen följs upp och utvärderas regelbundet för att säkerställa att den når de barn och unga som har störst behov, samt att den bidrar till ökad delaktighet i fritidsaktiviteter på lång sikt. Invändningar såsom att både unga vuxna (från 17 år och uppåt) och yngre barn inte omfattas av reformen eller att identifiera socialt utsatta hushåll genom att följa vilka som uppbär bostadsbidrag är ett något trubbigt instrument etc. kan i sådan utvärdering följas upp. I stort är det en viktig reform som nu förväntas genomföras.

Medskick

Kriterier för att vara en godkänd utförare

Göteborgs Stad har förståelse för att regelverket som styr vilka utförare får ingå i systemet för fritidskortet behöver ha höga krav. Kravet om fem års etablering för vissa friluftsanslagställen och samt barn- och ungdomsanslagställen kan dock vara utmanade och ett potentiellt problem – särskilt i så kallade utsatta områden där det är en större rörlighet och föränderlighet i föreningslivet. Ett möjligt grepp är att kommuner har möjlighet att utvärdera och rekommendera utförare, etablerade inom fem år, till registret.

Barn och unga med funktionsnedsättning

En tydlig inriktning från regeringen är att barn och unga med funktionsnedsättning, eller andra behov av särskilt stöd, ska uppmärksammas så att fritidskortet når dem i samma utsträckning som andra barn och unga, vilket är bra. Förslaget innebär dock att

fritidskortet endast kan användas som betalning för aktiviteter som tillhandahålls minst tio gånger under en sexmånadersperiod. Det kan skapa hinder för arrangörer som riktar sig till barn med funktionsnedsättning. Det är inte ovanligt med aktiviteter med kortare omfattning såsom exempelvis ”alla kan cykla”, ”alla kan segla” eller liknande. När det gäller familjer till barn med funktionsnedsättning är hinder för en aktiv fritid också ofta att det inte finns tillräckligt många aktiviteter att välja på, att de enda aktiviteterna bedrivs långt från hemmet samt att barnet behöver någon som följer med för att hen ska kunna ta sig till och från aktiviteten och för att kunna delta. Göteborgs Stad utgår från att fritidskortet inte innebär krav på att innehavaren faktiskt deltar tio tillfällen. För många barn och unga med funktionsnedsättning kan det uppstå svårigheter att delta alla tillfällen.

Göteborgs kommunstyrelse

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-09-13

Ärendenummer SLK-2024-00712

Handläggare

Karin Magnusson

Telefon: 031-368 05 80

E-post: karin.magnusson@stadshuset.goteborg.se

Remiss från socialdepartementet - Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16)

Förslag till beslut

Yttrande över remissen Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull gemenskap med andra (Ds 2024:16), i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, översänds till Socialdepartementet.

Sammanfattning

Göteborgs Stad har 2024-07-05 erhållit Socialdepartementets remiss Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull gemenskap med andra (Ds 2024:16). Yttrandet ska vara Socialdepartementet tillhanda senast 2024-10-15.

I regeringens budgetproposition för 2023 aviseras att ett statligt stöd som riktas till barn och unga, benämnt fritidskort ska införas (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9 avsnitt 4.5). Satsningen ska vara permanent och är tänkt att främja hälsa och delaktighet i samhällslivet för barn och unga i allmänhet såväl som för barn och unga som lever i social utsatthet i synnerhet. Socialdepartementet har arbetat fram en promemoria med förslag på de regleringar som krävs för fritidskort. Enligt förslaget ska fritidskortet avse barn och unga 8-16 år och ska kunna användas för betalning av vissa avgifter för vissa ledarledda fritidsaktiviteter som tillhandahålls av en godkänd utförare. Fritidskortet ska lämnas årligen med olika belopp, dels ett allmänt fritidskort om 500 kronor per barn, dels ett särskilt fritidskort om 2 000 kronor per barn. Det särskilda fritidskortet ska lämnas till barn och unga i socioekonomiskt utsatta hushåll för att särskilt främja deras förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter.

Stadsledningskontoret är positiv till ett statligt stöd, fritidskort, som syftar till att stödja barn och ungas möjlighet till en aktiv och meningsfull gemenskap med andra. Stadsledningskontoret ser dock en rad tveksamheter till om fritidskortet, såsom förslaget är utformat, ger de effekter som är tänkta för i synnerhet barn och unga i socioekonomisk utsatthet samt för barn och unga med funktionsnedsättning.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Stadsledningskontoret delar promemorians bedömning om att kommunerna kan påverkas av reformen genom att vara utförare av kulturskoleverksamhet. Fritidskortet kan leda till ett ökat intresse för att delta i kulturskolornas aktiviteter, vilket i sin tur kan ge ökade intäkter för kommunerna, men även vissa kostnader i den mån kommunen subventionerar

kostnaderna för kulturskoleverksamheten. Om kapaciteten på kulturskolan inte utökas i takt med den ökade efterfrågan, finns det en överhängande risk att ännu fler barn och unga än idag kan komma att stå utan plats, vilket motverkar syftet med fritidskortet. Därtill gäller flera av de generella konsekvenserna för utförare av fritidsaktiviteter även kulturskolan. Det handlar framför allt om att den digitala tjänstens utformning kan kräva anpassningar av system för fakturaadministration.

I Göteborgs Stads egna fritidsvaneundersökningar framkommer att barn och ungas fritidsvanor varierar inom staden och att socioekonomiska skillnader kan förväntas ligga bakom sådana skillnader. Erfarenheter¹ säger att föräldrars ekonomiska resurser många gånger kan vara en begränsning för barn och ungdomar att delta i vissa aktiviteter. Det talar för att det finns skäl att stimulera till fritidsaktiviteter och att de i sådana fall behöver differentieras.

Det krävs en väl genomtänkt information om det statliga stödet ska leda till att alla barn och unga som vill får del av fritidskortet. Även om inte kommunerna ska ta emot, hantera och bedöma ansökningar kommer kommunerna vara en viktig part för att få systemet att fungera som tänkt.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Syftet med utredningens förslag är att främja barns förutsättningar att delta i sådana fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. Detta ligger helt i linje med Göteborgs Stads program för en jämlik stad 2018–2026.

Fritidskortet förväntas bidra till att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa samt att minska de påverkbara hälsoklyftorna. Liknande satsningar har med goda erfarenheter tidigare genomförts på Island samt i några kommuner i Sverige. I Norge avslutades ett snarlikt försök efter ett antal år, då satsningen inte nådde tilltänkta målgrupper.

Stadsledningskontoret bedömer att det finns en rad tveksamheter till om fritidskortet, såsom förslaget till utformningen ser ut, ger de effekter som är tänkta för i synnerhet barn och unga i socioekonomisk utsatthet samt barn och unga med funktionsnedsättning. Det finns risk att fritidskortet gynnar redan aktiva barn och unga i som lever i resursstarka hushåll.

De förslagna kriterier för vad som krävs för att bli en godkänd utförare bedöms gynna idrottsorganisationer och väletablerade organisationer. Stadsledningskontoret ser att det kan komma att påverka flickors deltagande negativt, då flickor i högre utsträckning deltar i andra typer av aktiviteter än pojkar. Flickor är även mer benägna att starta egna föreningar och i högre utsträckning delta i röstbärande organisationer.²

¹ Rädda barnen (2024) Missing out – barn och ungas erfarenheter av ekonomiska svårigheter.

² Se bland annat Thornström och Sevedag "En fördjupad bild av ungas fritid", Ung Idag 2023:2, MUC

Bilagor

1. Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16)
2. Förslag till Göteborgs Stads yttrande

Ärendet

Göteborgs Stad har 2024-07-05 erhållit Socialdepartementets remiss Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull gemenskap med andra (Ds 2024:16). Yttrandet ska vara Socialdepartementet tillhanda senast 2024-10-15.

Beskrivning av ärendet

I regeringens budgetproposition för 2023 aviseras att ett statligt stöd som riktas till barn och unga, benämnt fritidskort ska införas (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9 avsnitt 4.5). Satsningen ska vara permanent och är tänkt att främja hälsa och delaktighet i samhällslivet för barn och unga i allmänhet såväl som för barn och unga som lever i social utsatthet i synnerhet. Ett av skälen som regeringen anger är att en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra är viktigt för att bland annat motverka psykisk ohälsa och ensamhet bland barn och unga samt för att öka barns rörelse, stärka konditionen och motverka stillasittande. Det är viktigt för barn och unga här och nu, men lägger också grunden för en jämlik hälsa längre fram i livet.

Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull gemenskap med andra (Ds 2024:16)

Enligt förslaget i departementspromemorian ska fritidskort lämnas till barn och unga i åldrarna 8–16 år. Fritidskortet ska kunna användas för betalning av vissa avgifter för vissa ledarledda fritidsaktiviteter som tillhandahålls av en godkänd utförare minst tio gånger under en sammanhängande period om sex månader. Ett fritidskort ska också få användas för betalning av avgifter under innevarande år för hyra av utrustning och hjälpmedel som möjliggör barns deltagande. Kortet föreslås kunna användas till kommunal kulturskoleverksamhet, till vissa lokala idrottsföreningar, vissa utförare inom friluftslivet och vissa barn- och ungdomsorganisationer.

Det statliga stödet är utformat för att endast kunna användas till avgifter för fritidsaktiviteter. Det innebär att stödet inte kan användas till andra konkurrerande kostnader inom hushållet. Stödet blir på så sätt mer träffsäkert än ett generellt bidrag till hushållen. Fritidskortet ska inte påverka beräkningen av försörjningsstöd. Däremot kan fritidskortet påverka beräkningen av rätt till merkostnadsersättning som omfattar en del familjer med barn med funktionsnedsättning.

Fritidskortet ska lämnas årligen med olika belopp, dels ett allmänt fritidskort om 500 kronor per barn, dels ett särskilt fritidskort om 2 000 kronor per barn. Det särskilda fritidskortet är avsett till socioekonomiskt utsatta hushåll för att särskilt främja deras förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter. För att identifiera målgruppen bedöms det lämpligt utifrån både administrativa och kostnadsmässiga skäl, att målgruppen baseras på barn och unga i hushåll som har mottagit bostadsbidrag. Barn och unga med funktionsnedsättning eller andra behov av särskilt stöd ska uppmärksammas så fritidskortet kommer dem till godo i lika stor utsträckning som för andra barn och unga. Förslaget är att vårdnadshavare beviljas fritidskortet.

E-hälsomyndigheten ska ansvara för en digital tjänst för fritidskort och prövning av frågor om fritidskort, vilket bland annat omfattar att handlägga ansökningar om fritidskort och genomföra utbetalningar.

Stöd i form av fritidskort ska betalas ut till en godkänd utförare som vårdnadshavaren har valt. Beloppet ska betalas till ett konto hos ett kreditinstitut som tillhör utföraren eller till ett konto hos en betaltjänstleverantör som tillhandahåller betaltjänster till utföraren.

Vidare föreslås Försäkringskassan ansvara för ett register över utförare av fritidsaktiviteter för barn och unga. Syftet med registret är att samla godkända utförare som kan omfattas av fritidskort. Förslaget innefattar noggrann kontroll av de föreningar vars aktiviteter ska vara bidragsberättigade. Organisationerna ska antingen vara en kommun som bedriver kulturskola eller få Riksidrottsförbundets lokala aktivitetsstöd (LOK). Det kan också handla om organisationer som är medlem i en friluftorganisation som får statsbidrag i form av organisationsbidrag till friluftorganisationer eller är en medlemsförening i en barn- och ungdomsorganisation som får statsbidrag i form av organisationsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer. Alla organisationer måste ha varit registrerade i minst fem år.

När det gäller familjehemsplacerade barn bedömer utredningen att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utreda hur fritidskortet eller motsvarande insats kan komma barn och unga som placerats i familjehem och som inte är folkbokförda hos en vårdnadshavare till del. Vidare bör Socialstyrelsen inom ramen för uppdraget även fördela medel till kommunerna för att säkerställa att familjehemsplacerade barns förutsättningar för att delta i fritidsaktiviteter främjas fram till dess fritidskort eller motsvarande insats finns tillgänglig för dessa barn.

Författningsförslagen som krävs för fritidskortet föreslås träda i kraft 1 oktober 2025.

Ärendet beredning

Stadsledningskontoret har bedömt att remisstiden inte medger nämndbehandling. Utredningen är skickad på underremiss till grundskoleförvaltningen, förvaltningen för funktionsstöd, idrotts- och föreningsförvaltningen samt socialförvaltningarna Centrum och Nordost. Kulturförvaltningen samt socialförvaltningarna Hisingen och Sydväst har fått remissen för kännedom och eget ställningstagande om besvarande.

Remissvar

Nedan följer kort utdrag av förvaltningarnas remissvar. Svaren i sin helhet finns tillgängliga på stadsledningskontoret.

Förvaltningen för funktionsstöd

Förvaltningen för funktionsstöd avstyrker förslaget om nationellt fritidskort för barn och unga, då förvaltningen ser risker i förslag till fritidskortets konstruktion som kan missgynna gruppen barn med funktionsnedsättningar.

Barn med funktionsnedsättning har idag en mindre aktiv fritid än andra barn. Det finns ofta ett fåtal aktörer som erbjuder anpassade aktiviteter för barn och unga med funktionsnedsättning. Alla dessa tillhör inte en riksorganisation eller är tillräckligt stora för att uppbära LOK-stöd. Vanliga aktiviteter som inkluderar eller särskilt anpassar för barn med funktionsnedsättning är också sång, dans, teater eller studiecirkel. Dessa arrangörer kan inte ingå i utförarregistret enligt förslaget, eftersom de inte är en kommunal kulturskoleverksamhet. Promemorian resonerar kring att det bör följas upp om fler aktörer inom kulturområdet kan ingå i utförarregistret. Förvaltningen anser att det är av största vikt att detta görs före ett eventuellt införande, för att inte direkt underminera verksamhet som riktar sig till barn med funktionsnedsättning.

Förvaltningen vill säkerställa att även barn i bostad med särskild service och familjehem enligt LSS inkluderas i det uppdrag Socialstyrelsen föreslås få.

Grundskoleförvaltningen

Förvaltningen anser att intentionerna är goda med förslaget om att införa ett fritidskort för barn och unga och delar utredningens bedömning om att det finns ett påtagligt behov av att stimulera barn och unga att delta i fritidsaktiviteter. Förvaltningen anser dock att det finns en rad risker vid tillämpningen av principer för genomförandet som föreslagits i utredningen. Det handlar om omfattande kostnader för byråkrati och osäkerheten om ett fritidskort kommer nyttjas av vårdnadshavare till barn och unga från socioekonomiskt utsatta områden. Det innebär sammantaget en begränsad effekt till en hög kostnad.

Mot denna bakgrund avstyrker grundskoleförvaltningen förslaget om ett fritidskort för barn och unga med nuvarande konstruktion. Förvaltningen anser dock att det är en angelägen fråga att stimulera barn och unga att delta i fritidsaktiviteter men att formerna för detta behöver se annorlunda ut.

En utökad åldersgräns skulle i större utsträckning kunna bidra till ett mer jämlikt och jämställt deltagande i fritidsaktiviteter bland barn och unga. Rätten till fritid gäller enligt barnkonventionen alla barn under 18 år.

Förvaltningen anser att det är bra om det finns ett regelverk som styr vilka utförare som får ingå i systemet för fritidskortet. Samtidigt kan det påverka mindre föreningar som bedriver värdefull verksamhet för barn och unga, ofta i socioekonomiskt utsatta områden. En sådan begränsning av godkända utförare riskerar att minska utbudet av fritidsaktiviteter just där de behövs som mest.

Enligt utredningens förslag ska fritidskortet få användas för betalning av avgifter under innevarande år för hyra av utrustning och hjälpmedel. Sett till kulturskolans verksamhet anser förvaltningen att det skulle kunna vara positivt att fritidskortet kan användas för inköp eller hyra av instrument, material eller annan utrustning som behövs för att barn och unga, oavsett hushållets ekonomi, ska kunna delta i den aktivitet de önskar. Detta är särskilt värdefullt för att möjliggöra deltagande i Kulturskolans verksamhet, där kostnader för exempelvis hyra av musikinstrument eller konstnärsmaterial annars kan utgöra ett hinder.

Kulturskolan har de senaste åren gjort insatser för att bredda deltagandet i verksamheten, främst när det gäller barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden och barn och unga med funktionsnedsättningar. Erfarenheten är att ansökan är ett hinder för deltagande och att det varit framgångsrikt med så kallad öppen verksamhet dit barn och ungdomar kan komma utan att anmäla sig. När fler barn och unga får möjlighet att delta med reducerad avgift, är det sannolikt att efterfrågan på Kulturskolans kurser kommer att öka. Detta är positivt ur ett jämlikhetsperspektiv, då fler barn oavsett ekonomisk bakgrund kan ta del av kulturutbudet. Men med ett ökat intresse följer också utmaningar, däribland risken för längre köer till Kulturskolans kurser. Om kapaciteten på kulturskolan inte utökas i takt med den ökade efterfrågan, finns det en överhängande risk att ännu fler barn och unga än idag kan komma att stå utan plats, vilket motverkar syftet med fritidskortet. För att säkerställa att bidraget får den effekt som önskas och att alla barn som vill delta också får möjlighet att göra det, behöver kulturskolan inom ramen för reformen i så fall tilldelas statligt stöd för att kunna expandera sin verksamhet.

Idrotts- och föreningsförvaltningen

Förvaltningen tillstyrker förslaget med hänvisning till de synpunkter som anges i yttrandet och översänder det till stadsledningskontoret.

Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till socialdepartements förslag då det kan bidra till att minska hälsoklyftorna i Göteborgs prioriterade områden och främja jämlika livsvillkor och jämlik hälsa. Samtidigt vill idrotts- och föreningsförvaltningen också uppmärksamma ett antal synpunkter om fritidskortets risker.

Den nationella statistiken pekar på att pojkar idrottar mer än flickor i samtliga kategorier. Mest aktiva är pojkar 13-16 år och därefter följer pojkar 7-12 år. Minst aktiva är flickor 17-20 år. Dessutom är aktivitetsnivån generellt låg hos flickor (12-18 år) med utländsk bakgrund och unga med funktionsnedsättning. Göteborg Stads bidrag är differentierade för att plana ut den skillnad som statistiken visar. I Göteborg finns det flera organisationer som uteslutande riktar sig till äldre ungdomar och unga vuxna, särskilt verksamheter inom funktionsnedsättning, och så som förslaget är utformat kommer dessa inte att vara aktuella för att inkluderas i utförrregistret. Idrotts och föreningsförvaltningen bedömer därför att förslaget på 8–16 år i det här sammanhanget är för snävt och begränsande för att uppnå de önskade målen.

Förvaltningen arbetar aktivt för att nya föreningar ska kunna etableras i de föreningssvaga områdena i staden som ofta också sammanfaller med områden med många barn och unga i socioekonomisk utsatthet. Ett fritidskort för att stimulera meningsfull fritid och aktivitet i dessa områden behöver ha anknytning till den lokala kontexten och därmed blir kravet om fem års etablering utmanade för nyetablering av organisationer eller föreningar som skapas efter behov och önskemål.

Förvaltningen föreslår fortsatt utredning kring hur nyetablering av föreningar inte ska missgynnas av införandet av fritidskortet. En möjlig väg är att kommuner har möjlighet att utvärdera och rekommendera utförare, etablerade inom fem år, till registret. Idrotts- och föreningsförvaltningen, anser också att det behövs ett starkare utformat kontrollsystem med kontinuerlig uppföljning av de skattemedel som ska nyttjas av registrerade utförare.

Den ökade verksamheten, sett till medlemmar och aktivitetstillfällen, för etablerade utförare kan medföra ett medlemsbortfall för de föreningar och organisationer som inte varit verksamma i över fem år. Förvaltningen ser att eventuella medlemsbortfall kan behöva kompenseras för vilket kan då innebära att förvaltningen, och därmed Göteborgs Stad, behöver införa nya bidragstyper för de föreningar och organisationer som drabbas. Detta kan eventuellt påverka förvaltningens föreningsbudget.

Socialförvaltning Centrum

Förvaltningens övergripande bedömning är att förslaget kan bidra till en mer aktiv och meningsfull fritid för barn och unga samt bidra till goda och jämlika uppväxtvillkor. Förvaltningen föreslår att kommunstyrelsen tillstyrker förslaget från socialdepartementet med hänvisning till de överväganden och synpunkter som framgår i yttrandet.

Ett statligt stöd kan förbättra hushållens möjligheter att betala för sina barns fritidsaktiviteter. Förvaltningen bedömer i enlighet med utredningen att barns möjlighet att delta i meningsfulla fritidsaktiviteter inte bör avgöras av hushållets ekonomiska

förutsättningar. Ett fritidskort möjliggör ett ekonomiskt stöd som inte kan användas till andra konkurrerande kostnader inom hushållet.

Förvaltningen bedömer att det finns goda skäl att differentiera fritidskortet för och ge möjlighet till ökat ekonomiskt stöd för barn i hushåll med lägre socioekonomisk standard. Forskning visar att barn i hushåll med lägre socioekonomisk standard har en mindre aktiv fritid och lägre deltagande i organiserade fritidsaktiviteter än andra barn. För att bidra till jämlika uppväxtvillkor och jämlik hälsa finns det behov av riktade insatser och satsningar för denna målgrupp.

För att identifiera socioekonomiskt föreslår utredningen att målgruppen ska baseras på barn och unga i hushåll som har mottagit bostadsbidrag. Förvaltningen bedömer att det kan finnas begränsningar med detta kriterium. Förvaltningen bedömer att konsekvenserna av denna avgränsning behöver beaktas i ytterligare.

I enlighet med förslaget bedömer förvaltningen det som lämpligt att beslut om användning av fritidskort för betalning inte påverkar beräkningen av försörjningsstöd.

Förvaltningen ser att det finns skäl att bredda åldersgruppen ytterligare.

Förvaltningen bedömer att det finns goda skäl till att fritidskortet används till fritidsaktiviteter som tillhandahålls av en godkänd utförare, då det möjliggör en mer rättssäker och effektiv hantering. Förvaltningen bedömer dock att det finns risker med de föreslagna kraven. En risk är att stora, väletablerade föreningar gynnas på bekostnad av mindre föreningar som inte har den organisering som krävs för att kunna godkännas som utförare.

Vidare bedömer förvaltningen att föreslagen avgränsning kan medföra att bredden av utförare begränsas och därmed minskar förutsättningarna för att tillgodose barn och ungas olika behov, förutsättningar och intressen. Framför allt ser förvaltningen att utförare, och därmed aktiviteter, inom kultur, kreativitet och skapande kan begränsas och att den föreslagna avgränsningen förstärker en rådande idrottsnorm. Förvaltningen bedömer därför att det är viktigt att det ges förslag på hur utförare inom fler verksamhetsformer och mindre samt nyetablerade aktörer kan inkluderas. Detta skulle kunna innebära att de befintliga statliga stödssystemen utvidgas till nya verksamhets- och organisationsformer.

I enlighet med förslaget ser förvaltningen det som önskvärt att frågan om hur ett fritidskort eventuellt ska administreras till placerade barn skyndsamt utreds vidare och att det säkerställs att placerade barn får tillgång till fritidskortet på samma villkor som andra barn.

Socialförvaltning Hisingen

Förvaltningen tillstyrker Socialdepartementets förslag om att införa ett fritidskort för att främja barn och ungas förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter, under förutsättning att förvaltningens kommentarer beaktas.

Skillnader i barns hälsa finns redan vid fyra års ålder och ju tidigare hälsofrämjande insatser finns tillgängliga desto bättre är förutsättningarna att minska skillnaderna. Därtill vet vi att barn i högstadies-/gymnasieålder slutar delta i arrangerad fritidsverksamhet av bland annat ekonomiska och sociala anledningar, varför fritidskortet kan spela roll för att fler barn fortsätter ta del arrangerade fritidsaktiviteter. Förvaltningen efterfrågar att fritidskortets undre åldersgräns sänks till 4 år, samt att den övre åldersgränsen blir 18 år.

Förvaltningen bedömer att urvalet av vilka hushåll som är berättigade det särskilda fritidskortet endast kommer en mindre del av de som har behov av det till godo. Förvaltningen efterfrågar en eller flera andra urvalsgrunder för det särskilda fritidskortet, alternativt en nivåhöjning av det allmänna.

Kriterierna för att vara en godkänd utförare är utformade efter den svenska föreningsrörelsen, särskilt idrottsrörelsen. Detta bedöms försvåra för lokala föreningar att både starta upp och växa i områden som finns i områden där det finns utmaningar vad gäller administration. Dessa områden sammanfaller ofta med områden där socioekonomiska förutsättningarna är låga, och behovet av att stärka barns möjligheter till meningsfull fritid är stora. Förvaltningen vill understryka vikten av att ytterligare utreda möjligheterna till att bredda vilka aktörer som kan ingå i utförarregistret.

Förvaltningen understryker att användarperspektivet behöver beaktas när processen för ansökan tas fram.

Enligt förslaget ska frågan om placerade barns möjligheter till fritidskort utredas, vilket förvaltningen ser positivt på.

Socialförvaltning Nordost

Förvaltningen bedömer att förslaget saknar genomtänkta strategier kring hur den särskilt riktade delen av fritidskortet ska nå målgruppen. Förvaltningen föreslår därför att Göteborgs Stad avslår Socialdepartementets förslag.

Förvaltningens liksom forskningens mening är att insatser mot ohälsosamma levnadsvanor behöver komma så tidigt som möjligt i ett barns liv och föreslår därför att barn ska kunna ta del av fritidskortets förmåner redan från 4 års ålder. Då den psykiska ohälsan tenderar att öka i de övre tonåren ser förvaltningen också att det är önskvärt att fritidskortet även omfattar unga personer upp till 18 år. Det är även önskvärt då kostnader för fritidsaktiviteter tenderar att öka med åldern

Att identifiera socialt utsatta hushåll genom att följa vilka som uppbär bostadsbidrag är ett något trubbigt instrument. Förvaltningen ser att det kan komma att drabba vissa befolkningsgrupper negativt. Alla som har rätt till bostadsbidrag söker inte. Det finns en andel socioekonomiskt utsatta hushåll som bor i mycket billiga bostadsrätter som inte har rätt till bostadsbidrag. Det finns också socioekonomiskt utsatta barn som lever i så billiga lägenheter att föräldrarna inte har rätt till bostadsbidrag, dessa familjer är normalt trångbodda. Samtidigt är förvaltningen enig med utredningen om att vilka som bör vara berättigade till det särskilda fritidskortet behöver följa ett befintligt system för att inte bli alltför administrativt resurskrävande.

Det är önskvärt att information om fritidskort erbjuds på olika språk, då det annars riskerar att bli föreningarna som får bistå sina medlemmar i att övervinna språkbarriärerna. Erfarenheterna från förvaltningen är tydliga, i ju högre grad områdets barn och unga erbjuds något roligt och meningsfullt att göra på fritiden, desto mer benägna är de att uppleva delaktighet i och bidra till samhället i stället för det omvända.

Fritidskortet bygger på antagandet att de vårdnadshavare som har ekonomisk möjlighet alltid stöttar sina barns deltagande i fritidsaktiviteter. Erfarenheter från förvaltningen tyder på att så tyvärr inte är fallet. I Nordost område finns det flickor som inte tillåts delta i fritidsaktiviteter för sina föräldrar.

På samma sätt finns det barn och unga som behöver undanhålla för sina föräldrar att de söker sig till HBTQI-sammanhang. I dessa fall blir det ofta föreningarna som får försöka bistå barnet/den unge i att införskaffa rätt utrustning för en idrott eller avstå ifrån att begära in medlemsavgift.

Även om en andel av de föreningar som finns i Nordosts upptagningsområde med föreslagna regler inte kommer att vara aktuella för reformen, anser förvaltningen att förslaget om att följa befintliga register över föreningar, i grunden är bra. Att aktören ska vara seriös och formellt godkänd är en förutsättning för att systemet med fritidskort ska fungera.

Det är av vikt att en bredd av fritidsaktiviteter erbjuds barn och unga. För att kunna säkerställa att så sker anser förvaltningen att kommuner med särskilt utsatta områden bör få särskilda medel att omsätta till stöd till de föreningar som behöver bygga upp en struktur samt erbjuda medlemmarna administrativt stöd för att kunna bli en del av fritidskortsreformen.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret är positiv till ett statligt stöd, fritidskort, som syftar till att stödja barn och ungas möjlighet till en aktiv och meningsfull gemenskap med andra.

Stadsledningskontoret ser dock en rad tveksamheter till om fritidskortet, såsom förslaget är utformat, ger de effekter som är tänkta för i synnerhet barn och unga i socioekonomisk utsatthet samt för barn och unga med funktionsnedsättning.

Ett fritidskort för barn och unga ska införas

Socioekonomiskt utsatta hushåll och fritidskortens värde

Utredningens förslag är att fritidskortet ska lämnas årligen med olika belopp, dels ett allmänt fritidskort om 500 kronor per barn, dels ett särskilt fritidskort om 2 000 kronor per barn. Det särskilda fritidskortet är avsett till socioekonomiskt utsatta hushåll för att särskilt främja deras förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter.

Stadsledningskontoret bedömer att det finns goda skäl till att differentiera fritidskortet och ge möjlighet till ökat ekonomiskt stöd för barn och unga i hushåll med lägre socioekonomisk standard. Forskningen visar att barn i hushåll med lägre socioekonomisk standard har en mindre aktiv fritid och lägre deltagande i organiserade fritidsaktiviteter än andra barn. För att bidra till jämlika uppväxtvillkor och jämlik hälsa finns behov av riktade insatser och satsningar för denna målgrupp. Fritidskort som möjliggör ett ekonomiskt stöd som inte kan användas till andra konkurrerande kostnader inom hushållet är därför bra. Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning om att användning av fritidskort för betalning inte ska påverka beräkningen av försörjningsstöd.

För att identifiera socioekonomiskt utsatta hushåll föreslår utredningen att målgruppen ska baseras på barn och unga i hushåll som har mottagit bostadsbidrag.

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att det inte finns en entydig definition av socioekonomiskt utsatta hushåll och att det behövs ett kriterium som inte blir alltför resurskrävande kopplat till handläggning och administration.

Stadsledningskontoret gör dock bedömningen att det finns begränsningar med förslaget kriterium. Exempelvis finns det hushåll med ansträngd ekonomi som väljer att inte ansöka om bostadsbidrag. Anledningar till det kan vara exempelvis okunskap eller oro för att bli återbetalningsskyldig.

Det finns också socioekonomiskt utsatta barn och unga som lever i så billiga lägenheter att föräldrarna inte har rätt till bostadsbidrag. Dessa familjer är normalt trångbodda.

Stadsledningskontoret anser att utredningen saknar en mer djupgående analys av de specifika behov som finns hos barn och unga i olika socioekonomiska grupper. I Göteborg speglas barn och ungas föreningsdeltagande av rådande boendesegregationen och ojämlikhet. Många av de barn och unga som lever i socioekonomiskt utsatta hushåll bor i bostadssegregerade områden. Eftersom en hel del av de utförare av kultur och fritidsverksamheter som finns i dessa bostadsområden inte kommer i fråga för att vara en utförare enligt utredningens kriterier finns uppenbara risker att barn och unga i segregerade bostadsområden inte nås brett av reformen.

Sammantaget bedömer stadsledningskontoret att det finns risk för att fritidskortet inte leder till att barn och unga i socioekonomiskt utsatta hushåll särskilt främjas. Gapet mellan de som redan har och de som inte har en aktiv fritid kan i stället öka.

Åldrar för rätt till fritidskort

Enligt förslaget i promemorian ska målgruppen för ett fritidskort vara barn mellan 8 och 16 år. Stadsledningskontoret bedömer att det finns goda skäl för att bredda åldersgruppen ytterligare. Forskning visar att det är viktigt att barn introduceras till olika typer av fritidsaktiviteter från en tidig ålder. Då den psykiska ohälsan tenderar att öka i de övre tonåren i kombination med att många ungar slutar med ledarledda aktiviteter i denna ålder ser stadsledningskontoret det som önskvärt att fritidskortet även omfattar yngre barn än åtta år och upp till 18 år. En höjd åldersgräns ökar också möjligheten att behålla ungas intresse för sin fritidsaktivitet in i vuxenlivet. Ett ytterligare skäl är att kostnader för fritidsaktiviteter tenderar att öka i takt med att åldern.

Barn och unga med funktionsnedsättning

En tydlig inriktning från regeringen är att barn och unga med funktionsnedsättning, eller andra behov av särskilt stöd, ska uppmärksammas så att fritidskortet når dem i samma utsträckning som andra barn och unga. Det finns delar i förslaget som kan försvåra för barn och unga med funktionsnedsättning att ta del av stödet. Förslaget innebär att fritidskortet endast kan användas som betalning för aktiviteter som tillhandahålls minst tio gånger under en sexmånadersperiod. Det kan skapa hinder för arrangörer som riktar sig till barn med funktionsnedsättning. Det är inte ovanligt med aktiviteter med kortare omfattning såsom exempelvis "alla kan cykla", "alla kan segla" eller liknande. När det gäller familjer till barn med funktionsnedsättning är hinder för en aktiv fritid också ofta att det inte finns tillräckligt många aktiviteter att välja på, att de enda aktiviteterna bedrivs långt från hemmet samt att barnet behöver någon som följer med för att hen ska kunna ta sig till och från aktiviteten och för att kunna delta.

Liksom förvaltningen för funktionsstöd skriver i sitt remissvar så förutsätter stadsledningskontoret att fritidskortet inte innebär krav på att innehavaren faktiskt deltar tio tillfällen. För många barn och unga med funktionsnedsättning kan det uppstå svårigheter att delta alla tillfällen.

Familjehemsplacerade barn och ungdomar

Utredningen bedömer att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utreda familjehemsplacerade barns rätt att ta del av fritidskort eller motsvarande insats, vilket stadsledningskontoret tillstyrker. Stadsledningskontoret konstaterar att generellt sett erbjuds placerade barn goda möjligheter till fritidsaktiviteter genom att kostnader kan ersättas genom

omkostnadsersättning till familjehemmen. För att säkerställa att det görs lika i landet välkomnar stadsledningskontoret att departementet tydliggör fritidskortets roll för placerade barn. Dagens svårigheter vad gäller möjligheten till fritidsaktiviteter för familjehemsplacerade barn är främst inte av ekonomisk karaktär, utan snarare praktiska frågor kring att fler aktörer är involverade i barnet, oklarheter i ansvar och att barnen ofta flyttar vilket försvårar ett oavbrutet deltagande i arrangerade fritidsaktiviteter. I sammanhanget vill stadsledningskontoret uppmärksamma att även barn i bostad med särskild service och familjehem enligt LSS behöver inkluderas i utredningen.

Fritidskortet i förhållande till socialförsäkringsbalken

Av utredningen framgår att samma kostnad inte ska kunna finansieras med statligt stöd två gånger – dvs både med merkostnadsersättning och med fritidskort. Vidare skrivs att det inte bör finnas några merkostnader om kostnaderna redan har täckts av fritidskortet. Med detta resonemang finns en risk att Försäkringskassan slutar godkänna hyra av hjälpmedel som en merkostnad i beräkning av merkostnadsersättning. Stadsledningskontoret delar förvaltningen för funktionsstöd bedömning om att hyra av hjälpmedel är en merkostnad som en följd av funktionsnedsättningen, medan fritidskortet bör vara ett tillskott på lika villkor för alla barn. Dessa syften bör inte sammanblandas.

Prövning av frågor om fritidskort

Förslaget är att det är vårdnadshavare som ansöker och beviljas fritidskort. I de fall det finns flera vårdnadshavare ska den vårdnadshavare där barnet eller den unge är folkbokförd vara den som kan ansöka.

Stadsledningskontoret tillstyrker hanteringen.

Information och allas möjlighet att ansöka om fritidskort

Likt vad som framkommer i flera av remissinstansernas svar är det viktigt att samtliga målgrupper för fritidskortet nås av information om stödet. Vidare att ansökningsförfarandet är enkelt.

För att göra en ansökan krävs e-legitimation och digital kompetens. Detta kan bli ett hinder för många vårdnadshavare som skulle ha rätt till det särskilda fritidskortet. Mot den bakgrunden anser stadsledningskontoret att det även behöver finnas en manuell lösning för att hantera ansökan och beslut om fritidskort hos E-hälsomyndigheten.

Ovan är viktiga aspekter för att fritidskortet ska komma familjer med socioekonomisk utsatthet till del.

Utförrarregister för fritidskortet

Kriterier för att vara en godkänd utförare

Stadsledningskontoret har förståelse för att regelverket som styr vilka utförare som får ingå i systemet för fritidskortet behöver ha höga krav. Det kommer dock få konsekvenser. Mindre föreningar som bedriver verksamhet för barn och unga, ofta i socioekonomiskt utsatta områden kommer inte leva upp till kraven för att vara en godkänd utförare. En sådan begränsning av godkända utförare riskerar att minska utbudet av fritidsaktiviteter just där de behövs som mest. Vidare bedömer stadsledningskontoret att utförare, och därmed aktiviteter, inom kultur, kreativitet och skapande kan begränsas och att den föreslagna avgränsningen förstärker en rådande idrottsnorm.

Idrotts- och föreningsförvaltningen skriver i sitt remissvar att de redan idag ser en problematisk geografisk resursfördelning mellan föreningsstarka och föreningssvaga områden. Ju fler föreningar och föreningsaktiva som finns i ett område, desto mer resurser tillförs genom kommunala och statliga bidrag. Ett fritidskort för att stimulera meningsfull fritid och aktivitet i socioekonomiskt utsatta områden behöver ha anknytning till den lokala kontexten och därmed blir kravet om fem års etablering utmanade för nyetablering av organisationer eller föreningar som skapas efter behov och önskemål.

I sammanhanget vill stadsledningskontoret framhålla idrotts- och föreningsförvaltningens inspel om att de, i sina kontinuerliga dialoger med föreningslivet, får till sig att många av kommunens civilsamhällesorganisationer upplever att det redan är mycket administration i ansökningsförfarandet för att erhålla Göteborgs Stads olika stödformer. Införandet av ett fritidskort innebär en utökad administrativ påfrestning. Det finns en skillnad i den administrativa vanan hos de olika civilsamhällesorganisationerna och föreningslivet och det finns därmed en risk att det bara blir vissa grupper ur Göteborgs civila samhälle som nyttjar fritidskortet som utförare.

I promemorian beskrivs utmaningen med att kontrollera föreningslivet och andra organisationer med anledning av välfärdsbrott och annan brottslig aktivitet. I förslaget ska de redan utarbetade kontrollsystemen inom LOK användas för att undvika ytterligare kontroller och i stället använda de kontrollsystem som redan finns. Stadsledningskontoret framhåller här idrotts och föreningsförvaltningens bedömning att de kontrollmekanismer som är utformade inom tex LOK-stödet inte uppnår den kvalitetssäkring som finns utarbetad inom Göteborg Stads stöd till civilsamhället och föreningslivet. Här bedöms att utförligare processer för kontroll och kvalitet behövs tas fram för att säkerställa att de utförare som registrerats efterföljer de krav som ställs.

Kulturskolan som utförare

Stadsledningskontoret delar bland annat grundskoleförvaltningens bedömning om att det är positivt att fritidskortet kan användas för inköp eller hyra av instrument, material eller annan utrustning som behövs för att barn och unga, oavsett hushållets ekonomi, ska kunna delta i den aktivitet de önskar. Kulturskolans verksamhet, där kostnader för exempelvis hyra av musikinstrument eller konstnärsmaterial kan annars utgöra ett hinder. Genom att täcka dessa kostnader kan fler barn och unga kunna få chansen att utveckla sina kreativa intressen och delta i kulturella aktiviteter, oavsett ekonomisk bakgrund.

Kulturskolan har de senaste åren gjort insatser för att bredda deltagandet i verksamheten, främst när det gäller barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden och barn och unga med funktionsnedsättningar. Erfarenheten är att ansökan är ett hinder för deltagande och att det varit framgångsrikt med så kallad öppen verksamhet dit barn och ungdomar kan komma utan att anmäla sig. När fler barn och unga får möjlighet att delta med reducerad avgift, är det sannolikt att efterfrågan på Kulturskolans kurser kommer att öka. Detta är positivt ur ett jämlikhetsperspektiv, då fler barn oavsett ekonomisk bakgrund kan ta del av kulturutbudet. Men med ett ökat intresse följer också utmaningar, däribland risken för längre köer till Kulturskolans kurser. Om kapaciteten på kulturskolan inte utökas i takt med den ökade efterfrågan, finns det en överhängande risk att ännu fler barn och unga än idag kan komma att stå utan plats, vilket motverkar syftet med fritidskortet.

Offentlighets- och sekretessfrågor

Vårdnadshavare bör lämna samtycke till att uppgift om preliminärt bostadsbidrag lämnas till utförare

Utredningen föreslår att samtycke bör inhämtas från vårdnadshavare innan uppgifter om särskilt fritidskort lämnas till utförare i samband med utbetalning av fritidskortet.

Stadsledningskontoret anser att förslaget är bra, men noterar att utredningen inte har tagit upp hur det ska fungera för det fall att en mottagare inte vill att uppgifter om särskilt fritidskort lämnas till en utförare.

Stadsledningskontoret föreslår att utredningen överväger om det är nödvändigt att det lämnas information om att en mottagare har särskilt fritidskort till en utförare. Om den uppgiften inte lämnas till utföraren, och mottagaren av ett särskilt fritidskort kan välja vilket belopp som ska föras över till utföraren, skulle det möjliggöra att en mottagare av ett särskilt fritidskort kan använda det lägre beloppet hos flera utförare utan att uppgiften att den har ett särskilt fritidskort röjs.

Exempel:

- *Utförare A – 500 kr – Uppgiften om särskilt fritidskort röjs inte.*
- *Utförare B – 500 kr – Uppgiften om särskilt fritidskort röjs inte.*
- *Utförare C – 1500 kr – Uppgiften om särskilt fritidskort röjs.*

I exemplet ovan röjs varken för utförare A eller B att mottagaren har ett särskilt fritidskort. Dessutom skulle även mottagaren kunna välja att inte röja uppgiften om särskilt fritidskort genom att exempelvis bara använda 500 kr hos Utförare C (men med följden att resterande del av det särskilda fritidskortet då blir outnyttjat).

Genom att klargöra i utredningen att fritidskortet ska fungera på detta sätt skapas förutsättningar för fler mottagare att använda det särskilda fritidskortet utan att behöva röja känsliga uppgifter om sig.

Frågor om personuppgiftsbehandling med anledning av fritidskortet

Längsta tid för behandling av personuppgifter

Utredningen föreslår att personuppgifter ska få behandlas som längst tre år efter utgången av det kalenderår då fritidskortet senast beviljades i ärendet eller ansökan avslogs.

Eftersom ett avslag på en ansökan om fritidskort kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol, och vidare till kammarrätt och högsta förvaltningsdomstol, kan den sammantagna rättsliga prövningen uppgå till flera år, beroende på domstolarnas handläggningstider. Det skulle därför kunna uppstå en situation där E-hälsomyndigheten inte längre får behandla personuppgifter i ett ärende innan eller kort efter att det har vunnit laga kraft. Utifrån dels att den rättsliga prövningen av en avslagen ansökan inte bör vara alltför komplicerad bedöms dock denna risk vara ytterst liten.

Trots att risken bedöms så pass liten för att situationen uppstår anser stadsledningskontoret att det vore mer rättssäkert att utgå från när ett beslut att bevilja eller avslå en ansökan om fritidskort vinner laga kraft. Förslagsvis skulle 11 § första stycket i Förslag till lag om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort kunna lyda:

11 § Personuppgifter får inte behandlas under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen, dock som längst tre år efter utgången av det kalenderår det senaste beslutet att bevilja fritidskort eller att avslå ansökan vann laga kraft.

Konsekvenser

Jämlikhet och jämställdhet

Stadsledningskontoret bedömer att det finns risk att fritidskortet gynnar redan aktiva barn och unga i som lever i resursstarka hushåll. Vidare att det finns risk att reformen inte ger de effekter som är tänkta för i synnerhet barn och unga i socioekonomisk utsatthet och barn och unga med funktionsnedsättning.

Ekonomiska

Det krävs en väl genomtänkt information om det statliga stödet ska leda till att alla barn och unga som vill får del av fritidskortet. Även om inte kommunerna ska ta emot, hantera och bedöma ansökningar kommer kommunerna vara en viktig part för att få systemet att fungera som tänkt.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Ett fritidskort för barn och unga

– en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra

Ds 2024:16

Promemorians huvudsakliga innehåll

I budgetpropositionen för 2023 aviserar regeringen att ett statligt stöd som riktas till barn och unga, benämnt fritidskort, ska införas (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9 avsnitt 4.5). Fritidskortet är en permanent satsning som ska främja barns och ungas förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra.

Inom Socialdepartementet har denna promemoria tagits fram med förslag på de regleringar som krävs för fritidskortet. Enligt förslaget ska fritidskortet avse barn och unga 8–16 år och ska kunna användas för betalning av vissa avgifter för vissa ledarledda fritidsaktiviteter som tillhandahålls av en godkänd utförare. Fritidskortet ska lämnas årligen med olika belopp, dels ett allmänt fritidskort om 500 kronor per barn, dels ett särskilt fritidskort om 2 000 kronor per barn. Det särskilda fritidskortet ska lämnas till barn och unga i socioekonomiskt utsatta hushåll för att särskilt främja deras förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter. För att identifiera socioekonomiskt utsatta hushåll bedöms det som lämpligt, utifrån både administrativa och kostnadsmässiga skäl, att målgruppen baseras på barn och unga i hushåll som har mottagit bostadsbidrag. Det föreslås vidare att det är vårdnadshavaren som kan beviljas fritidskort och som därmed kan använda fritidskortet för betalning av vissa fritidsaktiviteter för barnet eller den unge. Ansökan om fritidskort och användning av fritidskort för betalning kommer att kunna göras genom en digital tjänst.

Vidare föreslås det att E-hälsomyndigheten ska ansvara för en digital tjänst för fritidskort och prövning av frågor om fritidskort, vilket bl.a. omfattar att handlägga ansökningar om fritidskort och genomföra utbetalningar. Därtill föreslås det att Försäkringskassan ska ansvara för ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för

barn. Syftet med registret är att samla utförare som kan omfattas av fritidskort, s.k. godkända utförare.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2025. Förordningen om fritidskort föreslås träda i kraft den 1 oktober 2025. Förordningen om register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn föreslås träda i kraft den 1 augusti 2025, förutom vissa bestämmelser som föreslås träda i kraft den 1 oktober 2025.

Datum: 2024-09-16

Ärendenummer: SLK-2024-00712

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: s.hc.delning@regeringskansliet.se.

Diarienummer: S2024/01352

Göteborgs Stads yttrande över Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16)

Samlad bedömning

Göteborgs Stad är positiv till ett statligt stöd, fritidskort, som syftar till att stödja barn och ungas möjlighet till en aktiv och meningsfull gemenskap med andra. Göteborgs Stad ser dock en rad tveksamheter till om fritidskortet, såsom förslaget är utformat, ger de effekter som är tänkta, för i synnerhet barn och unga i socioekonomisk utsatthet samt för barn och unga med funktionsnedsättning.

Ett fritidskort för barn och unga ska införas

Socioekonomiskt utsatta hushåll och fritidskortens värde

Utredningens förslag är att fritidskortet ska lämnas årligen med olika belopp, dels ett allmänt fritidskort om 500 kronor per barn, dels ett särskilt fritidskort om 2 000 kronor per barn. Det särskilda fritidskortet är avsett till socioekonomiskt utsatta hushåll för att särskilt främja deras förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter.

Göteborgs Stad bedömer att det finns goda skäl till att differentiera fritidskortet och ge möjlighet till ökat ekonomiskt stöd för barn och unga i hushåll med lägre socioekonomisk standard. Forskningen visar att barn i hushåll med lägre socioekonomisk standard har en mindre aktiv fritid och lägre deltagande i organiserade fritidsaktiviteter än andra barn. För att bidra till jämlika uppväxtvillkor och jämlik hälsa finns det behov av riktade insatser och satsningar för denna målgrupp. Fritidskort som möjliggör ett ekonomiskt stöd som inte kan användas till andra konkurrerande kostnader inom hushållet är därför bra. Göteborgs Stad delar utredningens bedömning om att användning av fritidskort för betalning inte ska påverka beräkningen av försörjningsstöd.

För att identifiera socioekonomiskt utsatta hushåll föreslår utredningen att målgruppen ska baseras på barn och unga i hushåll som har mottagit bostadsbidrag. Göteborgs Stad delar utredningens bedömning att det inte finns en entydig definition av socioekonomiskt utsatta hushåll och att det behövs ett kriterium som inte blir alltför resurskrävande kopplat till handläggning och administration. Göteborgs Stad gör dock bedömningen att det finns begränsningar med förslaget kriterium.

Exempelvis finns det hushåll med ansträngd ekonomi som väljer att inte ansöka om bostadsbidrag. Anledningar till det kan vara exempelvis okunskap eller oro för att bli återbetalningsskyldig. Det finns också socioekonomiskt utsatta barn och unga som lever i så billiga lägenheter att föräldrarna inte har rätt till bostadsbidrag. Dessa familjer är normalt trångbodda.

Göteborgs Stad anser att utredningen saknar en mer djupgående analys av de specifika behov som finns hos barn och unga i olika socioekonomiska grupper.

I Göteborg speglas barn och ungas föreningsdeltagande av rådande boendesegregationen och ojämlikhet. Många av de barn och unga som lever i socioekonomiskt utsatta hushåll bor i bostadssegregerade områden. Eftersom en hel del av de utförare av kultur och fritidsverksamheter som finns i dessa bostadsområden inte kommer i fråga för att vara en utförare enligt utredningens kriterier finns uppenbara risker att barn och unga i segregerade bostadsområden inte nås brett av reformen.

Sammantaget bedömer Göteborgs Stad att det finns risk för att fritidskortet inte leder till att barn och unga i socioekonomiskt utsatta hushåll särskilt främjas. Gapet mellan de som redan har och de som inte har en aktiv fritid kan i stället öka.

Åldrar för rätt till fritidskort

Enligt förslaget i promemorian ska målgruppen för ett fritidskort vara barn mellan 8 och 16 år. Göteborgs Stad bedömer att det finns goda skäl för att bredda åldersgruppen ytterligare. Forskning visar att det är viktigt att barn introduceras till olika typer av fritidsaktiviteter från en tidig ålder. Då den psykiska ohälsan tenderar att öka i de övre tonåren i kombination med att många ungar slutar med ledarledda aktiviteter i denna ålder ser Göteborgs Stad det som önskvärt att fritidskortet även omfattar yngre barn än åtta år och upp till 18 år. En höjd åldersgräns ökar också möjligheten att behålla ungas intresse för sin fritidsaktivitet in i vuxenlivet. Ett ytterligare skäl är att kostnader för fritidsaktiviteter tenderar att öka i takt med att åldern.

Barn och unga med funktionsnedsättning

En tydlig inriktning från regeringen är att barn och unga med funktionsnedsättning, eller andra behov av särskilt stöd, ska uppmärksammas så att fritidskortet når dem i samma utsträckning som andra barn och unga. Det finns delar i förslaget som kan försvåra för barn och unga med funktionsnedsättning att ta del av stödet. Förslaget innebär att fritidskortet endast kan användas som betalning för aktiviteter som tillhandahålls minst tio gånger under en sexmånadersperiod. Det kan skapa hinder för arrangörer som riktar sig till barn med funktionsnedsättning. Det är inte ovanligt med aktiviteter med kortare omfattning såsom exempelvis "alla kan cykla", "alla kan segla" eller liknande. När det gäller familjer till barn och unga med funktionsnedsättning är hinder för en aktiv fritid också ofta att det inte finns tillräckligt många aktiviteter att välja på, att de enda aktiviteterna bedrivs långt från hemmet samt att barnet behöver någon som följer med för att hen ska kunna ta sig till och från aktiviteten och för att kunna delta.

Göteborgs Stad förutsätter att fritidskortet inte innebär krav på att innehavaren faktiskt deltar tio tillfällen. För många barn och unga med funktionsnedsättning kan det uppstå svårigheter att delta alla tillfällen.

Familjehemsplacerade barn och ungdomar

Utredningen bedömer att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utreda familjehemsplacerade barns rätt att ta del av fritidskort eller motsvarande insats, vilket Göteborgs Stad tillstyrker. Göteborgs Stad konstaterar att generellt sett erbjuds placerade barn goda möjligheter till fritidsaktiviteter genom att kostnader kan ersättas genom omkostnadsersättning till familjehemmen. För att säkerställa att det görs lika i landet välkomnar Göteborgs Stad att departementet tydliggör fritidskortets roll för placerade barn. Dagens svårigheter vad gäller möjligheten till fritidsaktiviteter för familjehemsplacerade barn är främst inte av ekonomisk karaktär, utan snarare praktiska spörsmål kring att fler aktörer är involverade i barnet, oklarheter i ansvar och att barnen ofta flyttar vilket försvårar ett oavbrutet deltagande i arrangerade fritidsaktiviteter. I sammanhanget vill Göteborgs Stad uppmärksamma att även barn i bostad med särskild service och familjehem enligt LSS behöver inkluderas i utredningen.

Fritidskortet i förhållande till socialförsäkringsbalken

Av utredningen framgår att samma kostnad inte ska kunna finansieras med statligt stöd två gånger – det vill säga både med merkostnadsersättning och med fritidskort. Vidare skrivs att det inte bör finnas några merkostnader om kostnaderna redan har täckts av fritidskortet. Med detta resonemang finns en risk att Försäkringskassan slutar godkänna hyra av hjälpmedel som en merkostnad i beräkning av merkostnadsersättning. Göteborgs Stad anser att hyra av hjälpmedel är en merkostnad som en följd av funktionsnedsättningen, medan fritidskortet bör vara ett tillskott på lika villkor för alla barn. Dessa syften bör inte sammanblandas.

Prövning av frågor om fritidskort

Förslaget är att det är vårdnadshavare som ansöker och beviljas fritidskort. I de fall det finns flera vårdnadshavare ska den vårdnadshavare där barnet eller den unge är folkbokförd vara den som kan ansöka.

Göteborgs Stad tillstyrker hanteringen.

Information och allas möjlighet att ansöka om fritidskort

Det är viktigt att samtliga målgrupper för fritidskortet nås av information om stödet. Vidare att ansökningsförfarandet är enkelt.

För att göra en ansökan krävs e-legitimation och digital kompetens. Detta kan bli ett hinder för många vårdnadshavare som skulle ha rätt till det särskilda fritidskortet. Mot den bakgrunden anser Göteborgs Stad att det även behöver finnas en manuell lösning för att hantera ansökan och beslut om fritidskort hos E-hälsomyndigheten.

Ovan är viktiga aspekter för att fritidskortet ska komma familjer med socioekonomisk utsatthet till del.

Utförarregister för fritidskortet

Kriterier för att vara en godkänd utförare

Göteborgs Stad har förståelse för att regelverket som styr vilka utförare får ingå i systemet för fritidskortet behöver ha höga krav. Det kommer dock få konsekvenser. Mindre föreningar som bedriver verksamhet för barn och unga, ofta i socioekonomiskt utsatta områden kommer inte leva upp till kraven för att vara en godkänd utförare. En sådan begränsning av godkända utförare riskerar att minska utbudet av fritidsaktiviteter just där de behövs som mest.

Vidare bedömer Göteborgs Stad att utförare, och därmed aktiviteter, inom kultur, kreativitet och skapande kan begränsas och att den föreslagna avgränsningen förstärker en rådande idrottsnorm.

Göteborgs Stad ser redan idag en problematisk geografisk resursfördelning mellan föreningsstarka och föreningssvaga områden. Ju fler föreningar och föreningsaktiva som finns i ett område, desto mer resurser tillförs genom kommunala och statliga bidrag. Ett fritidskort för att stimulera meningsfull fritid och aktivitet i socioekonomiskt utsatta områden behöver ha anknytning till den lokala kontexten och därmed blir kravet om fem års etablering utmanade för nyetablering av organisationer eller föreningar som skapas efter behov och önskemål.

Göteborgs Stad får i dialoger med föreningslivet till sig att många av kommunens civilsamhällesorganisationer upplever att det redan är mycket administration i ansökningsförfarandet för att erhålla Göteborgs Stads olika stödformer. Införandet av ett fritidskort innebär en utökad administrativ påfrestning. Det finns en skillnad i den administrativa vanan hos de olika civilsamhällesorganisationerna och föreningslivet och det finns därmed en risk att det bara blir vissa grupper ur Göteborgs civila samhälle som nyttjar fritidskortet som utförare.

I promemorian beskrivs utmaningen med att kontrollera föreningslivet och andra organisationer med anledning av välfärdsbrott och annan brottslig aktivitet. I förslaget ska de redan utarbetade kontrollsystemen inom LOK användas för att undvika ytterligare kontroller och i stället använda de kontrollsystem som redan finns. Göteborgs Stad framhåller att de kontrollmekanismer som är utformade inom tex LOK-stödet inte uppnår den kvalitetssäkring som finns utarbetad inom Göteborg Stads stöd till civilsamhället och föreningslivet. Här bedöms att utförligare processer för kontroll och kvalitet behövs tas fram för att säkerställa att de utförare som registrerats efterföljer de krav som ställs.

Kulturskolan som utförare

Göteborgs Stad anser att det är positivt att fritidskortet kan användas för inköp eller hyra av instrument, material eller annan utrustning som behövs för att barn och unga, oavsett hushållets ekonomi, ska kunna delta i den aktivitet de önskar. Kulturskolans verksamhet, där kostnader för exempelvis hyra av musikinstrument eller konstnärsmaterial kan annars utgöra ett hinder. Genom att täcka dessa kostnader kan fler barn och unga kunna få chansen att utveckla sina kreativa intressen och delta i kulturella aktiviteter, oavsett ekonomisk bakgrund.

Kulturskolan i Göteborgs Stad har de senaste åren gjort insatser för att bredda deltagandet i verksamheten, främst när det gäller barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden och barn och unga med funktionsnedsättningar. Erfarenheten är att ansökan är ett hinder för deltagande och att det varit framgångsrikt med så kallad öppen verksamhet dit barn och ungdomar kan komma utan att anmäla sig. När fler barn och unga får möjlighet att delta med reducerad avgift, är det sannolikt att efterfrågan på Kulturskolans kurser kommer att öka. Detta är positivt ur ett jämlikhetsperspektiv, då fler barn oavsett ekonomisk bakgrund kan ta del av kulturutbudet. Men med ett ökat intresse följer också utmaningar, däribland risken för längre köer till Kulturskolans kurser. Om kapaciteten på kulturskolan inte utökas i takt med den ökade efterfrågan, finns det en överhängande risk att ännu fler barn och unga än idag kan komma att stå utan plats, vilket motverkar syftet med fritidskortet.

Offentlighets- och sekretessfrågor

Vårdnadshavare bör lämna samtycke till att uppgift om preliminärt bostadsbidrag lämnas till utförare

Utredningen föreslår att samtycke bör inhämtas från vårdnadshavare innan uppgifter om särskilt fritidskort lämnas till utförare i samband med utbetalning av fritidskortet.

Göteborgs Stad anser att förslaget är bra, men noterar att utredningen inte har tagit upp hur det ska fungera för det fall att en mottagare inte vill att uppgifter om särskilt fritidskort lämnas till en utförare.

Göteborgs Stad föreslår att utredningen överväger om det är nödvändigt att det lämnas information om att en mottagare har särskilt fritidskort till en utförare. Om den uppgiften inte lämnas till utföraren, och mottagaren av ett särskilt fritidskort kan välja vilket belopp som ska föras över till utföraren, skulle det möjliggöra att en mottagare av ett särskilt fritidskort kan använda det lägre beloppet hos flera utförare utan att uppgiften att den har ett särskilt fritidskort röjs.

Exempel:

- *Utförare A – 500 kr – Uppgiften om särskilt fritidskort röjs inte.*
- *Utförare B – 500 kr – Uppgiften om särskilt fritidskort röjs inte.*
- *Utförare C – 1500 kr – Uppgiften om särskilt fritidskort röjs.*

I exemplet ovan röjs varken för utförare A eller B att mottagaren har ett särskilt fritidskort. Dessutom skulle även mottagaren kunna välja att inte röja uppgiften om särskilt fritidskort genom att exempelvis bara använda 500 kr hos Utförare C (men med följden att resterande del av det särskilda fritidskortet då blir outnyttjat).

Genom att klargöra i utredningen att fritidskortet ska fungera på detta sätt skapas förutsättningar för fler mottagare att använda det särskilda fritidskortet utan att behöva röja känsliga uppgifter om sig.

Frågor om personuppgiftsbehandling med anledning av fritidskortet

Längsta tid för behandling av personuppgifter

Utredningen föreslår att personuppgifter ska få behandlas som längst tre år efter utgången av det kalenderår då fritidskortet senast beviljades i ärendet eller ansökan avslogs.

Eftersom ett avslag på en ansökan om fritidskort kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol, och vidare till kammarrätt och högsta förvaltningsdomstol, kan den sammantagna rättsliga prövningen uppgå till flera år, beroende på domstolarnas handläggningstider. Det skulle därför kunna uppstå en situation där E-hälsomyndigheten inte längre får behandla personuppgifter i ett ärende innan eller kort efter att det har vunnit laga kraft. Utifrån dels att den rättsliga prövningen av en avslagen ansökan inte bör vara alltför komplicerad bedöms dock denna risk vara ytterst liten.

Trots att risken bedöms så pass liten för att situationen uppstår anser Göteborgs Stad att det vore mer rättssäkert att utgå från när ett beslut att bevilja eller avslå en ansökan om fritidskort vinner laga kraft. Förslagsvis skulle 11 § första stycket i Förslag till lag om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort kunna lyda:

11 § Personuppgifter får inte behandlas under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen, dock som längst tre år efter utgången av det

kalenderår det senaste beslutet att bevilja fritidskort eller att avslå ansökan vann laga kraft.

Konsekvenser

Jämlikhet och jämställdhet

Göteborgs Stad bedömer att det finns risk att fritidskortet gynnar redan aktiva barn och unga i som lever i resursstarka hushåll. Vidare att det finns risk att reformen inte ger de effekter som är tänkta för i synnerhet barn och unga i socioekonomisk utsatthet och barn och unga med funktionsnedsättning.

Ekonomiska

Det krävs en väl genomtänkt information om det statliga stödet ska leda till att alla barn och unga som vill får del av fritidskortet. Även om inte kommunerna ska ta emot, hantera och bedöma ansökningar kommer kommunerna vara en viktig part för att få systemet att fungera som tänkt.

Göteborgs kommunstyrelse